

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
ხელნაწერის უფლებით

ირაკლი გეგეშიძე

სამეწარმეო ბიზნესის ინვესტიციური პროექტების საბანკო დაკრედიტების პრობლემები და მათი გადაჭრის მიმართულებები

სპეციალობა – ეკონომიკა და მენეჯმენტი

დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარმოდგენილი დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

თბილისი – 2012

დისერტაცია შესრულებულა საქართველოს
ტექნიკურ უნივერსიტეტში

სამეცნიერო ხელმძღვანელი – გოდერძი
ტყეშელაშვილი, სრული პროფესორი

რეცენზენტები: 1. სრ. პროფესორი

2. ას. პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2012 წლის “----“-----
--“ 1500 საათზე საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობის
სადისერტაციო საბჭოს სადისერტაციო კოლეგიის
სხდომაზე; თბილისი, კოსტავას ქ. №688, აუდ. 560
ავტორეფერატი დაიგზავნა 2011 წლის “----“-----“
სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი
ასოც. პროფ. რ.ველიჯანაშვილი

1. ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა. მეწარმეობის განვითარებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა, საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება, მოვიზიდოთ ადგილობრივი და უცხოელი ინვესტორები რათა შეძლონ ყოველგვარი პრობლემების გარეშე გააფართოვონ საქმიანობა წარმოებასა და მომსახურების სფეროში, საბანკო სექტორის აქტიური ჩართულობა საინვესტიციო პროექტებში, სამეწარმეო ბიზნესის დაკრედიტებაში წარმოქმნილი პრობლემების და რისკ-ფაქტორების მინიმიზაცია, გამრტივებული დაკრედიტების სისტემის შექმნა, ნდობის ამაღლება საბანკო სექტორსა და სამეწარმეო სექტორებს შორის, რადგან საქართველო საბაზრო ეკონომიკა გარდამავალ პერიოდში იმყოფება. ამ პერიოდისათვის დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს მეწარმეობის ყველა ფორმისათვის საქმიანობის თანაბარი პირობების შექმნას. ეს უნდა განხორციელდეს საკანონმდებლო-ნორმატიული და პრაქტიკული საქმიანობის შედეგად.

ამჟამად, საქართველოს უმთავრეს ამოცანას მეწარმეობის განვითარებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა წარმოადგენს. ჩვენს ქვეყანაში აუცილებელია გაუმჯობესდეს ინვესტიციური გარემო, რათა ადგილობრივმა და უცხოელმა ინვესტორებმა შეძლონ ყოველგვარი რისკის გარეშე გააფართოვონ საქმიანობა წარმოებისა და მომსახურების სფეროში.

90-იან წლების დასაწყისიდან საქართველოში საინვესტიციო საქმიანობის მაშტაბები მკვეთრად შემცირდა. მწირი ფინანსური რესურსების პირობებში ქვეყანამ ვერ შესძლო სოლიდური ინვესტიციების განხორციელება ეკონომიკის პრიორიტეტულ დარგებში. ვიანაიდან ამავე პერიოდში ყალიბდებოდა საქართველოს საბანკო სისტემა და ადგილობრივ მეწარმეებს არ ქონდა შესაძლებლობა საკრედიტო მომსახურებით სარგებლობა, რომ განეხრციელებინათ თავინათ საწარმოში ინვესტირება. ამიტომ ამ პერიოდის მიღწევად საინვესტიციო სფეროში შეიძლება ჩაითვალოს უცხოური ინვესტიციების მოცულობის საგრძნობი ზრდა. საქართველოს აქტიურ ჩაბმას საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობებში მოყვა უცხოური ქვეყნების გააქტიურება ჩვენს საინვესტიციო ბაზარზე. თუ თავდაპირველად უცხოური ფირმები ინვესტიციებს მხოლოდ სტრატეგიულ მნიშვნელობის სფეროებსა და დარგებში აბანდებდნენ, ამჟამად მნიშვნელოვანი სოლიდური ინვესტიციები ჩაიდო საქართველოს ეროვნული მეურნეობის ისეთ დარგებშიც კი, როგორებიცაა კვების მრეწველობა. საქართველოს ჩაბმამ მსოფლიო და რეგიონალური

მაშტაბების პროექტებში კიდევ უფრო გაზარდა უცხოელთა ინტერესი ჩვენი ქვეყნის საინვესტიციო პროექტების მიმართ.

დღესდღეობით საქართველოს საბანკო სისტემა წარმოადგენს ერთ-ერთ უძლიერეს ინსტიტუტს ქართული ეკონომიკის განვითარებაში და მათი როლის გაზარდა სამეწარმეო ბიზნესის დაკრედიტებაში პირდაპირ პროპორციულად აისახება ქართულ ეკონომიკაზე და მის განვითარებაზე.

კვლევის საგანი და პრობლემატიკა. თანამედროვე პირობებში ქვეყანაში, მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკური რეფორმების გარკვეული წარმატების მიუხედავად, ეკონომიკაში შექმნილი მდგომარეობა კვლავ მძიმეა. საწარმოო და სამეურნეო სისტემაში სტაგნაციის და რღვევის პროცესი გრძელდება, უმრავლეს სამრეწველო საწარმოში მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებები როგორც ფიზიკურად, ისე მორალურად გაცვეთილია, ტექნიკური პროცესი, ინოვაციური პროცესი შეჩერებულია, დღითიდღე იზრდება საგარეო-ეკონომიკური დავალიანება, დიდია იმპორტის და მცირე აექსპორტის მოცულობა, ვალუტის დეველვაცია ინფლაციური პროცესების გაუარესებას იწვევს, მაღალია უმუშევრობის დონე, არ არის საწარმოო პოტენციალის ამაღლების საკმარისი ფინანსური რესურსები. შექმნილმა კრიზისმა საბანკო დაკრედიტების სერვისი შეამცირა და სისტემა გადავიდა ახლი თამამის წესებზე, გაიზარდა დაკრედიტების საგარანტიო ვალდებულებები, გაიზარდა დაკრედიტების საპროცენტო განაკვეთები. ამ მდგომარეობიდან გამოსვლა შესაძლებელია მხოლოდ სწორი საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავების რაც თავისთავად გულისხმობს ბიზნეს-გეგმის სწორ შემუშავება რისკ-ფაქტორების მაქსიმალურ მინიმიზაციას, რომელიც შემდგომში საშუალებას მისცემ როგორც უცხოურ ასევე ადგილობრივ მეწარმეებს და შესაბამისად ბანკებს მეტი სითამამით მოახდინონ ინვესტირება რაც განპირობებული იქნება სწორი, მიზანმიმართული და მომგებიანი საინვესტიციო პროექტების შემუშავების საფუძველზე.

კვლევის მიზანი და ამოცანები. სადოქტორო ნაშრომის კვლევის მიზანს წარმოადგენს სამეწარმეო ბიზნესის საბანკო დაკრედიტება მასში წარმოქმნილი პორბლემების გადაჭრა, კერძოდ მაღალი საპროცენტო განაკვეთების შემცირება მაღალ-ხარისხიანი მიზანმიმართული საინვესტიციო პროექტის, მასში არსებული რისკების მართვის პრინციპებზე დაფუძნებული სწორად შემუშავებული ბიზნეს-გეგმის შექმნა დაბალგანაკვეთიანი საპროცენტო კრედიტის მოსაპოვებლად. ვინაიდან და რადგან საბაზრო ეკონომიკის მოცემულ ეტაპზე რეალურად არ არის ჩამოყალიბებული ქართველ ინვესტორთა მძლავრი ფენა, რომელიც

მოახდენს მსხვილმასშტაბიანი საინვესტიციო პოლიტიკის წარმოებას საქართველოში აქედან გამომდინარე ადგილობრივ კომერციულ ბანკებში უნდა შეედგონ ინვესტიციური პორექტების დაკრედიტება, ამისათვის უნდა შეიქმნას სპეციალური პირობები საკანონმდებლო დონეზე მკვეთრად უნდა გაიწეროს მხარეთა ვალდებულებები და სხვა მასში შემავალი საკითხები. ეს მნიშვნელოვანია როგორც ადგილობრივი ინვესტორებთან და ასევე უცხოური ინვესტორებთან. ძალიან მნიშვნელოვანია უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა, ადგილობრივი და უცხოური კაპიტალის შერწყმა და მათი ეფექტური განთავსების ორგანიზაცია, რაც დიდად შეუწყობს ხელს საქართველოში ეკონომიკური ურთიერთობების დაბალანსებას, მრეწველობის დარგის აღორძინებას და განვითარებას, სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესებას და ეკონომიკურ ზრდას. ამ ფონზე უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის, განთავსებისა და ეფექტიანი გამოყენების, საბანკო დაკრედიტების გამარტივების, გრძელვადიანი და დაბალ პროცენტის კრედიტების მეცნიერული და პრაქტიკული ღონისძიებების შემუშავება, მეტად აქტუალურია და დიდი ეკონომიკური მნიშვნელობა აქვს.

ასევე განავითაროს თეორიული და მეთოდოლოგიური პრინციპები, რისკების მართვის სისტემაში, შემდგომი პრევენციული ღონისძიებების გატარების, სესაბამისი სადელმდევანელოების შექმნის და მათი პრაქტიკაში გამოყენების საშუალებები.

„სიანვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ“ 1996 წლის 12 ნოემბრის კანონის თანახმად ინვესტიციად მიიჩნევა ყველა სახის ქონებრივი და ინტელექტუალური ფასეულობა ან უფლება, რომელიც დაბანდდება და გამოიყენება შესაძლო მოგების მიღების მიზნით საქართველოს ტერიტორიაზე განხორციელებლ სამეწარმეო საქმიანობაში.

კვლევის ობიექტი. ბანკები და კომერციული ბანკები, საერთაშორისო მანქათმშენებლობის მწარმოებელი კომპანიები, განვითარებული ქვეყნების საბანკო და საფინანსო სისტემები, საინვესტიციო სააგენტოები და ბიუროები. ზოგადად მსხვილი მწარმოებელი კომპანიები.

კვლევის მეთოდები. *ნაშრომში განხილულია ის მთავარი მიზნები და ამოცანები, რის წინაშეც დგას ყოველი საწარმო საინვესტიციო პოლიტიკის გატარების მათი საბანკო დაკრედიტების დროს. ამიტომ განვიხილეთ ის საკითხები, რომლებიც აუცილებელია საინვესტიციო პროექტის საბანკო დაკრედიტების განხორციელების დროს. მასთან დაკავშირებული რისკები და სხვა მასზე მოქმედი ფაქტორები. ასევე მოყვანილია ის ფინანსური ეფექტიანობის გამოთვლის მეთოდები,*

რომელთა საშუალებითაც ინვესტორებს საშუალება ეძლევათ განსაზღვრონ მოსალოდნელი შედეგები და თავიდან აიცილონ გაუთვალისწინებელი პრობლემები.

შემუშავებული საინვესტიციო პროექტის მომზადების სწორი მეთოდოლოგია, რისკების მართვის სისტემის აქტუალობა სამეწარმეო ბიზნესის ინვესტირებაში და დაბალ პროცენტური კრედიტების მოპოვება.

მანქანათ მწარმოებელი საწარმოში რისკების მართვის სიტემის დანერგვა და მათი მართვა, საწარმოს შემდგომი სწორი განვითარებისთვის მოგების მაჩვენებლის გაზრდისათვის, მოგების რეინვესტირების საშუალებების გაზრდისათვის და სხვა მატერიალური თუ არამატერიალური ინვესტიციების მოზიდვისათვის, კერძოდ დაბალ პროცენტური საბანკო კრედიტის მოპოვებისათვის.

სამეწარმეო ბიზნესისათვის გრძელვადიანი დაბალ პროცენტური კრედიტის მოპოვების საშუალებების პოვნა. კერძოდ კომპანიის მართველობით სისტემაში რისკების მართვის სპეციალური ჯგუფის შექმნა, რათა მოხდეს წარმოებაში არსებული რისკების დადგენის, განსაზღვრის და მათი შეფასების მეთოდოლოგიის შემუშავება.

მიღწეული მენეიერული სიახლე.

სადისერტაციო კვლევის სამეცნიერო სიახლე მდგომარეობს შემდეგში:

- დაზუსტებულია ინვესტიციების ცნების შინაარსი. ინვესტიცია მჩნეულია სახსრების დაბანდება ბიზნესში (სამეწარმეო საქმიანობაში) გაფართოებული კლავწარმოების უზრუნველყოფისათვის შემდგომში მოგების მიღების მიზნით;
- ჩამოყალიბებულია სადისერტაციო პროექტების მომზადების მეთოდოლოგია, რომელიც ითვალისწინებს პროექტის ტექნიკურ-ეკონომიკურ დახასიათების და პროექტის განხორციელებით მისაღები ეკონომიკური ეფექტიანობის დასაბუთებას;
- შესწავლილი და გაანალიზებულია საქართველოში განხორციელებული ინვესტიციები არასაფინანსო აქტივობაში, დასაბუთებულია ძირითადი კაპიტალში ინვესტიციების არასაკმარისი მოცულობა და გამოკვლეულია აღნიშნულის გამომწვევი მიზეზები. ასეთებთან მიჩნეულია მკაცრი საგადასახადო კანონმდებლობა არასაკმარისი სამეურნეო კანონმდებლობა და უძრავი ქონების მესაკუთრის ფლობის ჯერ კიდევ გარანტირების განუცდებლობა;
- გამოკვლეულია უცხოური ინვესტიციების როლი და ადგილი, საქართველოს სამეწარმეო ბიზნესში, დასაბუთებული და ჯერ კიდევ კერძო უცხოური ინვესტიციების არასაკმარის დონეს საქართველოს ეკონომიკაში, ამ

მიმართულებით პროცესის გაუმჯობესება შესაძლებელია თავისუფალი ეკონომიკური ზონების (თიზ) საბაზრო ინფრასტრუქტურის განვითარების ჯერ კიდევ არასაკმარისი დონე;

- შესწავლილი საქართველოს საბანკო საკრედიტო სისტემა, იგი შედარებულია მოწინავე ინდუსტრიული ქვეყნების საბანკო სისტემებთან და საქართველოში გამოვლენილია საკრედიტო პროცენტის მაღალის ფასის მიზეზები, რომელთაგან ძირითადად საბანკო-საფინანსო სისტემაში მონოპოლიზაციის გარკვეული დონე და რისკები დაკავშირებული საკრედიტო ვალდებულებების შეუსრულებლობისა, შესაბამისად შემოთავაზებულია დაბალგანაკვეთიანი კრედიტის მოსაპოვებლად საწარმო რისკების მართვის მატრიცული სქემა.

ჩატარებულია ორგანიზაციის რისკის მართვის კვლევა, როგორც ელემენტისა საერთო საწარმოს მართვის სისტემისა, აგრეთვე დამუშავებულია და დასაბუთებულია მეთოდოლოგიური რეკომენდაციები რისკის მართვის სისტემის ფორმირებისათვის, რომელიც შეიცავს ანალიზს და რისკების შეფასებას მრეწველობაში;

შემდგომი ინვესტირების და პოტენციური ინვესტორების დაინტერესების თვალსაზრისით გამართული საინვესტიციო პრეოქტის შექმნა ბიზნეს-გეგმის შემუშავება-მეთოდოლოგია.

წარმოადგენს თეორიული და მეთოდოლოგიური რისკის მართვის ასპექტების შესწავლას და ასევე მათი ფორმირება

შედეგების პრაქტიკული და თეორიული გამოყენება.

შედეგები, რომლებიც მიღებულია ავტორის მიერ შესაძლებელია იმპლემენტირებული იქნას საავტომობილო წარმოების ბიზნესში როგორც სწორი მართვის პრინციპებს განმსაზღვრელი ფაქტორი, როგორც სწორი საინვესტიციო პოლიტიკის გამტარებელი წარმოება, ორიენტირებული მოგებაზე, პოტენციურ ინვესტორტა და ბანკების წინაშე, როგორც სატაბილური და რაციონალური საწარმოს შექმნას.

- დასაბუთება რისკის ჯგუფების, რომლებიც გამოყოფილია პროდუქტის (ავტომობილის) სასიცოცხლო სტადიებად, აგრეთვე რისკების ერთობლიობა, რომლებიც უნდა შედიოდნენ შესაბამის ჯგუფში და მათი გავლენის სფერო საავტომობილო ინდუსტრიის ეფექტური განხორციელებისათვის

- რისკების მართვის სისტემის მატრიცული ცხრილის (ალგორითმის) როლი და მათი ადგილი რისკ-მენეჯმენტის განხორციელებაში.

- მეთოდოლოგიური რეკომენდაციები ექსპერტ-დაპატური შეფასების ჩატარებისა და ანალიზი საწარმოს საავტომობილო რისკის, რომელიც გამოყოფს რისკ ფაქტორებს და მათი ალბათობის შეფასებას.

- განვითარების სქემა, ქმედებების შემუშავება რისკის მინიმუმამდე დაყვანის მიზნით, რომელიც დაფუძნებულია მონიტორინგზე და პერიოდულ შეფასებებზე.

თეორიული წინადადებები, დასკვნები, ლოგიკური სქემები და მეთოდოლოგიური რეკომენდაციები

კვლევის ჰიფოტეზა. ჰიპოთეზა კვლევის ის არის, რომ სწორი საინვესტიციო პროექტის მეშვეობით შესაძლებელია, სოლიდური ინვესტიციების მოზიდვა სამეწარმეო ბიზნესში, ასევე შესაძლებელია გრძელვადიანი და დაბალ პროცენტიანი კრედიტის მოპოვება. და ეს ყოველივე სწორი ბიზნეს-გეგმის შემუშავების ხარჯზე, სადაც რისკები მაქსიმალურად მინიმიზირებულია და სამომავლო პრევენციული ღონისძიებები სწორად გაწერილი.

ნაშრომის სტრუქტურა.

დისერტაცია “სამეწარმეო ბიზნესის ინვესტირება და საბანკო დაკრედიტება” ეხება აქტუალურ პრობლემას. ნაშრომი შედგება 142 გვერდისგან და დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარდგენილი დისერტაციის გაფორმების ინსტრუქციის მიხედვით მოიცავს: ტიტულის გვერდს, ხელმოწერების გვერდს, საავტორო უფლებების გვერდს, რეზიუმეს ორ ენაზე (ქართულ-ინგლისური), შინაარსს (სარჩევს), ცხრილების და ნახაზების ნუსხას. ძირითადი ტექსტი შედგება შესავლის, სამი თავის, დასკვნის და გამოყენებული ლიტერატურის სიისაგან.

2. დისერტაციის მოკლე დახასიათება

დეტალური მომზადება ტექნიკურ-ეკონომიკური და ფინანსური პროექტის, აუცილებლად უნდა უზრუნველყოფდეს ალტერნატიულ შემოწმებას პრობლემას, დაკავშირებულს ყველა ასპექტით მზა ინვესტირებასთან: ტექნიკური, ფინანსური და კომერციული. ნათელია რომ, გადაწყვეტა ასეთი ამოცანისათვის მხოლოდ ეკონომისტებისათვის შეუძლებელია, ამიტომ აუცილებელია ამ ეტაპზე მუშაობდეს სპეციალისტების ჯგუფი, რომლებიც არიან განსხვავებული პროფილით, მაგალითად:

1. ეკონომისტები, ამ საქმის გამოცდილებით;
2. სპეციალისტები ანალიზისათვის, ბაზარზე მომავალი პროდუქციის რალიზაციისათვის.
3. ერთი ან რამოდენიმე ინჟინერ-ტექნოლოგი რომლებმაც იციან ის ტექნოლოგიები, რომლითაც უნდა მოხდეს ახალი პროდუქციის შექმნა.
4. ინჟინერ-კონსტრუქტორები, რომლებმაც კარგად იციან მომავალი პროდუქცია და მასთან დაკავშირებული პრობლემები გაყიდვის და ორგანიზაციი სდროს.
5. ინჟინერ-მშენებლები, როლებსაც აქვთ გამოცდილება ასეთ ობიექტების აშენების.
6. სპეციალისტები-საწარმოში დანახარჯების შესწავლისთვის.

სპეციალისტების ჯგუფმა თავის სამუშაოსთან ერთად მონაწილეობა უნდა მიიღონ პერიოდულად სხვა პრობლემების გადაჭრაშიც, მაგალითად: ეკოლოგია. თუ გაირკვევა, რომ პროექტის განხორციელებაში წარმოიჭრა პრობლემა მაშინ სპეციალისტთა ჯგუფმა უნდა შეძლოს ალტერნატიული გადაწყვეტილების მიღება. იმ გაგებით რომ ყოველთვის არსებობს რამოდენიმე შესაძლებლობა ერთი და იგივე პრობლემის გადაჭრას, ხოლო ამოცანა საპროექტო ჯგუფის მდგომარეობს იმაში, რომ მოძებნოს ის კომბინაცია პრობლემის გადაწყვეტის, რომელიც პროექტს ეფექტურად განხორციელებაში დაეხმარება.

ნათელია რომ ძებნა ასეთი კომბინაციის, რომელიც პროექტს ხდის ეფექტურს და განსახორციელებელს, ხდება ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილი საბოლოო დოკუმენტის, იმდენად რამდენადაც აღწერა მისი ეტაპების და შედეგების უკვე თავისთავად ფლობს მნიშვნელოვან ინფორმაციას.

ამ ეტაპზე ანალიტიკური მუშაობა აუცილებელია რათა მოხდეს დადგენა მასშტაბების მომავალი პროექტის. განისაზღვროს დაგეგმილი წარმოების გამოშვება ან მომსახურება. ასეთი დაზუსტების გარეშე უაზრო ხდება ახალი ინფორმაციის დამუშავება. მიზეზი ნათელია: არსებული მასშტაბებით მოღვაწეობა განახლებული საწარმოო ობიექტის, რომელიც დამოკიდებული იქნება არა მარტო მოთხოვნებზე ინვესტიციების, არამედ პროდუქციის წარმოების დანახარჯებზე. რადგან ზოგიერთ დანახარჯები იცვლება პროდუქციის ზრდით, ხოლო სხვა დანახარჯები ამ დანახარჯების შეცვლის შემდეგ იცვლება, მცირე უმნიშვნელო რაოდენობით, რაც იწვევს საინვესტიციო პროექტში ცვლილებებს. ასე რომ წარმოების მოღვაწეობის მასშტაბების უზუსტესი ფიქსირების გარეშე, შეუძლებელია მოვახდინოთ შედარება განსხვავებული საინვესტიციო საპროექტო ვარიანტების. ასეთი შედარება შეიძლება იმ შემთხვევაში, თუ ჩვენ ზემოთ აღნიშნული

მეთოდებით მოვახდენთ საწარმოს მომავალი მოღვაწეობის მასშტაბების განსაზღვრას.

ხოლო რაც შეეხება წინა საინვესტიციო ეტაპის ბოლო სტადიას: ფინანსური გადახედვა პროექტის და საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება. ამ სტადიაზე ხდება ფინანსური მაჩვენებლების განსაზღვრა და მათი ეფექტურობის შეფასება. საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება მიზანმიმართული და საპასუხსიმგებლო საქმეა, რისი განხორციელებაც დაკავშირებულია-პოლიტიკურ და ეკონომიკურ-სოციალურ ფაქტორებთან. მიმზიდველი ინვესტიციების ეფექტიანობის უზრუნველყოფისათვის აუცილებელია ინვესტირების საწყის ეტაპზე განხილულ იქნეს მისი სოციალურ-ეკონომიკური, ფინანსური და ეკოლოგიური ასპექტები, აგრეთვე შეფასებული იქნეს მარკეტინგის, რესურსების, ადგილმდებარეობის, საწარმოო სიმძლავრისა და ტექნოლოგიური პროცესების ალტერნატიული ვარიანტები.

ამჟამად ინვესტირებისა და დაფინანსების წესის შესახებ მსოფლიოში მიღებულ სტანდარტს წარმოადგენს უნიდოს -(United Nations Industrial Development Organization-Unido) შემუშავებული და პირველად 1978 წელს გამოქვეყნებული ინვესტიციების ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთების კონცეფცია უნდოს-ს მიერ დამუშავებული მეთოდოლოგიის გამოყენება განსაკუთრებით სასარგებლოა იმ ქვეყნებისათვის, რომლებიც იმყოფებიან ეკონომიკაზე გადასვლის გარდამავალ ეტაპზე ეს მეთოდიკა შეიძლება გამოყენებულ იქნას არა ამრტო ახალი ინვესტიციების, არამედ საწარმოთა გაფართოების, მოდერნიზაციისა და პროფილის შეცვლის შემთხვევებისას ამ მეთოდიკის მიხედვით, საინვესტიციო პროექტის დამუშავება შეიძლება წარმოდგენილი იქნეს ციკლის სახით, რომელიც შედგება სამი ფაზისაგან: წინასაინვესტიციო, ინვესტიციების განხორციელებისა და ექსპლოატაციის.

წინასაინვესტიციო ფაზაში სწორი მიმართულებით გაწეული მუშაობა მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ინვესტიციების ეფექტიანობას. ამ ფაზაში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს შემდეგ ასპექტებს:

-ინვესტიციით გათვალისწინებული პროდუქციის ბარის შესწავლა, ამ პროდუქციაზე მოთხოვნილების ცვლილებების პროგნოზირება, აზზარზე შედწევისა და დამკვიდრების შესაძლებლობა;

-გამოსაყენებელი ნედლეულისა და მასალების გამოკვლევა, მათი მარაგის შესწავლა, ფასების ცვლილებების ტენდენციების შესწავლა. აუცილებლობის შემთხვევაში, კონკურენტული მასალების და ნედლეულის ლაბორატორიულ შესწავლა მათი გამოყენების შესაძლებლობების დადგენის მიზნით.

-ადგილმდებარეობის შესწავლა, განსაკუთრებით იმ პროექტების შემთხვევაში, რომლისთვისაც სატრანსპორტო ხარჯები შეიძლება იყოს დანახარჯებს სიდიდის განსაზღვრული უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი;

-გარემოს ზემოქმედების შეფასება, უნარჩენო ტექნოლოგიის ან გარემო სდამცავი ტექნოლოგიის დანერგვის შესაძლებლობა. ეკოლოგიური მდგომარეობის ანალიზი უნდა განხორციელდეს ქიმიური, ცელულოზა-ქაღალდის, მეტალურგიული, ნავთობგადამამუშავებელი პროექტების დროს, აგრეთვე ატომური, თბო- და ჰიდრო ელექტროსადგურების მშენებლობის საინვესტიციო პროექტების დროს.

-წარმოების მასშტაბების განსაზღვრა. უშუალოდ ეს დაკავშირებულია ბაზრის მოცულობის განსაზღვრასთან და ტექნოლოგიის შერჩევასთან. ამ გამოკვლევის პრინციპულ ამოცანას წარმოადგენს წარმოების ოპტიმალური ზომის განსაზღვრა.

განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს საინვესტიციო პროექტებზე დანახარჯების განსაზღვრა. საინვესტიციო პროექტების ფინანსური ანალიზი არ არის იზოლირებული საქმიანობა, რომელიც ხორციელდება პროექტის დამუშავების ბოლოს. ფინანსური ანალიზი თან სდევს პროექტის დამუშავების ყველა ფაზას, როდესაც შეირჩევა სხვადასხვა ვარიანტი და ალტერნატიული გადაწყვეტილებები. ფინანსურმა ანალიზმა და შეფასებამ უნდა უზრუნველყოს პროექტის ყველაზე ეფექტიანი და მიმზიდველი ვარიანტის შერჩევა და უნდა განსაზღვროს ინვესტირების, გაშვებისა და ექსპლოატაციის ეტაპზე ფინანსური ნაკადები, თითოეულ ეტაპზე საჭირო ფინანსური რესურსები და ამ ფინანსური რესურსების მიღების ყველაზე ეფექტური გზა.

საინვესტიციო პროექტის შეფასებისას, აუცილებელია თავდაპირველი საინვესტიციო დანახარჯების, როგორც ძირითადი კაპიტალისა და საბრუნავი კაპიტალის, ჯამის განსაზღვრა და მის სიდიდეში უცხოური და ადგილობრივი პარტნიორების მიერ გაწეული დანახარჯების გამიჯვნა. ინვესტიციების ძირითადი კაპიტალი მოიცავს ყველა ხარჯს, რომელიც გაიწევა საწარმოს აშენებისა და აღჭურვისათვის, აგრეთვე წინა საწარმოო ხარჯებს. კერძოდ, იურიდიულ, მარკეტინგულ, ფასიანი ქაღალდების გამომუშავებასთან დაკავშირებით, პერსონალის შერჩევისა და სწავლებაზე გაწეულ, საწარმოს გაშვების, გამოცდისა და ექსპლოატაციაში ჩაბმის ხარჯებს, მშენებლობის პერიოდში ბანკის სესხის პროცენტს.

ინვესტიციების შეფასების ტრადიციულ მეთოდს წარმოადგენს მოსალოდნელი წმიდნა მოგების შეფარდება (რეალიზაციიდან მიღებულ ამონაგებს გამოკლებული დანახარჯები და მოგებიდან გადასახადები)

ინვესტირებულ კაპიტალთან, ხოლო ინვესტიციების შეფასებლად პროექტით გათვალისწინებული მთელი დაბანდებანი შეფასებული იქნეს მთელი პერიოდისათვის, ამიტომ ინვესტიციების შეფასების საყოველთაოდ მიღებული გახდა ფულადი ნაკადების დისკონტირების მეთოდი. ამ მეთოდით, პროექტით წმინდა დისკონტირებული შემოსავალი განისაზღვრება ფორმულით:

$$\square F(t)/(1+p)t$$

სადაც $F(t)$ არის ფულადი ნაკადი პროექტით გათვალისწინებული J - u წელს;

P - არის კაპიტალის ბაზარზე გრძელვადიანი სესხის პროცენტი (კაპიტალური ღირებულება).

თანამედროვე პირობებში ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკური რეფორმების გარკვეული წარმატების მიუხედავად ეკონომიკაში შექმნილი მდგომარეობა კვლავ მძიმეა. საწარმოო და სამეურნეო სისტემაში სტაგნაციისა და რღვევის პროცესი გრძელდება, უმრავლეს სამრეწველო საწარმოში მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებები როგორც ფიზიკურად, ისე მორალურად გაცვეთილია, ტექნიკური პროგრესი ინოვაციური პროცესების შეჩერებულია, დღითიდღე იზრდება საგარეო-ეკონომიკური დავალიანება, დიდია იმპორტის და მცირეა ექსპორტის მოცულობა, ვალუტის დევალვაცია ინფლაციური პროცესების გაუარესებას იწვევს, მაღალია უმუშევრობის დონე, არ არის საწარმოო პოტენციალის ამაღლებისთვის საკმარისი ფინანსური რესურსები. ამ მდგომარეობიდან გამოსვლა შესაძლებელია მხოლოდ სწორი საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავების შემთხვევაში.

ბანკის არსის, ფუნქციონირების, დაკრედიტების პრინციპების საკრედიტო ურთიერთობების განვითარების და მათზე მოქმედი ფაქტორების კვლევა ეკონომიკური მეცნიერების ინტერესის ცენტრშია. ჩვენი ქვეყნის სინამდვილეში აღნიშნული საკითხების მნიშვნელობა განსაკუთრებით გაიზარდა გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან, როდესაც ქვეყანამ მოიპოვა პოლიტიკური დამოუკიდებლობა და დაადგა საბაზრო ეკონომიკის გზას. ფაქტია, რომ საბანკო და საკრედიტო სისტემა თანამედროვე მაღალგანვითარებული ქვეყნების ერთ-ერთ ურთულეს და საინტერესო სფეროს წარმოადგენს, რომელიც ტრანსფორმირებადი ეკონომიკის პირობებში განვითარების რიგი თავისებურებებით ხასი-ათდება და მის გამართულ მუშაობაზე დიდადაა დამოკიდებული მთელი ეკონომიკური სისტემის ქმედითუნარიანობა.

საბანკო საქმის წარმოშობა_განვითარება

დაკავშირებულია პროცენტის (მოგების) მომტან კაპიტალთან, რომელსაც ისტორიულად წინ უსწრებდა სავაჭრო კაპიტალი, რომელიც უკვე არსებობდა პირველყოფილი წყობის პერიოდში. პროცენტის მომტანი კაპიტალის მთავარ ფორმად სასესხო კაპიტალი ითვლება. როგორც კი კერძო საკუთრება წარმოიქმნა, საქონელგაცვლიდან განვითარდა საქონლური ფულადი ურთიერთობანი, რამაც გააძლიერა საზოგადოების ქონებრივი ურთიერთობანი. სათავეში მდგომმა მდიდარმა ფენამ შესაძლებლობა მიიღო ფული სესხად მიეცათ მათთვის ვისაც იგი სჭირდებოდა. ასეთი სესხები, როგორც წესი, დაკავშირებული იყო მიწის საწინდართან. თუ მოვალე ვერ შეძლებდა სესხის დაბრუნებას, მაშინ საწინდარი მიწა სესხის მიმცემის საკუთრებაში გადადიოდა. თუ მსესხებელს მიწა არ ჰქონდა, მაშინ იგი თვითონ ხდებოდა დამოკიდებული. სავაჭრო კაპიტალის წარმოქმნასა და განვითარებასთან მჭიდროდა დაკავშირებული საბანკო საქმის წარმოშობა.

თანამედროვე საკრედიტო სისტემა შედგება სხვადასხვა რგოლისაგან, რომლებიც ასრულებენ თითოეულისათვის დამახასიათებელ, სპეციფიკურ ფუნქციებს ფულადი საშუალებების აკუმულაციისა და განაწილების პროცესში. საკრედიტო სისტემის ცალკეულ რგოლებს შორის ფუნქციების განაწილება ობიექტურად განპირობებულია მათი საქმიანობისათვის მეთოდებისა და საშუალებების განსხვავებულობითა და კვლავწარმოების პროცესში კაპიტალის სხვადასხვა როლით. თანამედროვე საკრედიტო სისტემა მოიცავს საფინანსო-საკრედიტო ინსტიტუტების სამ ძირითად ჯგუფს:

1. ცენტრალური (ეროვნული) ბანკი;
2. საბანკო სექტორი (კომერციული ბანკები);
3. პეციალური არასაბანკო საკრედიტო-საფინანსო

ინსტიტუტები.

ცენტრალურ ბანკს გამორჩეული ადგილი უკავია საკრედიტო სისტემაში. იგი, როგორც წესი, სახელმწიფო საკუთრებაშია და გამოიყენება ქვეყნის ეკონომიკის მაკროეკონომიკური რეგულირების მნიშვნელოვან ინსტრუმენტად. ცენტრალურ ბანკს კონსტიტუციითა და საკანონმდებლო აქტებით მინიჭებულ აქვს საგანგებო ფუნქციების შესრულება

აშშ-ის საბანკო სისტემა

განვითარებული ქვეყნების საბანკო სისტემებთან შედარებით აშშ საბანკო სისტემა რიგი თავისებურებებით ხასიათდება, რომელიც ვლინდება,

როგორც ცენტრალური ასევე კომერციული ბანკების საქმიანობაში. აშშ საბანკო საქმე წარმოიქმნა დამოუკიდებლობის გამოცხადების მომენტიდან (1776 წ.). ამ დროიდან არსებობს საკუთრივ აშშ ვალუტა – დოლარი. 1781 წ. აშშ სცადა ცენტრალური ბანკის დაფუძნება – ჩრდილოამერიკის ბანკის, რომელმაც სულ რამოდენიმე წელი იარსება. 1791 წ. შეიქმნა ახალი ბანკი – აშშ პირველი ბანკი, ინგლისური ბანკის ნიმუშის მიხედვით, რომელმაც მიიღო კონგრესის უფლებამოსილება 20 წლით. მისი ფუნქციონირების დასაწყისიდან დაიწყო გაცხარებული კამათი ქვეყნის ჩრდილოაღმოსავლეთის სამრეწველო ბურჟუაზიის წარმომადგენელთა და მიწათმოქმედებს და სამხრეთ შტატების წარჩინებულებს შორის. კონცესიის ვადის დასრულების შემდეგ 1811 წ. აშშ პირველმა ბანკმა მოქმედება შეწყვიტა. ამისათვის მრავალი მიზეზი არსებობდა. 1812-1814 წწ. ომმა შეაჩერა კაპიტალიზმის განვითარება და გააძლიერა ცენტრალური ბანკის დაფუძნების მომხრეთა პოზიციები. მთავრობის გადაწყვეტილებით 1816 წ. შეიქმნა აშშ მეორე ბანკი 20 წლის კონცესიით, პირველი ნაციონალური ბანკის ორგანიზაციის მსგავსად. მან ისეთივე ფუნქციები მიიღო: ფედერალური მთავრობის დაკრედიტება, სამთავრობო პოლიტიკის გატარება გადასახადების აკრეფისას, ობლიგაციების გაყიდვისას, თავისი კაპიტალის ფარგლებში ბანკნოტების ემისიისას და სხვა ბანკების მიერ ბანკნოტების გამოშვებისას, კონტროლი დეპოზიტურ ოპერაციებზე და მრეწველობისა და ვაჭრობის დაკრედიტება. ბანკი სრული გაგებით ცენტრალურ ბანკად არ ითვლებოდა, რადგან კომერციული ბანკის რიგ ფუნქციებს ასრულებდა, რის შედეგადაც მკაცრი კრიტიკის ქვეშ მოექცა და 1836 წელს კონცესია არ გაგრძელდა. ამის შემდეგ დადგა ე.წ. საბანკო ანარქიზმის პერიოდი, რომელიც სამოქალაქო ომის (1861-1865 წწ.) ბოლომდე გაგრძელდა. ამ პერიოდში მრავალი ბანკი გამოჩნდა, რომლებიც ბანკნოტების ემისიას ახორციელებდა. მიმოქცევაში დაგროვდა დაუბალანსებელი ფულის უზარმაზარი მასა. დიდი გავრცელება მიიღო ფულადი ნიშნების გაყალბებამ. არსებული შეფასებით 1860 წ. მიმოქცევაში არსებული თანხების ნახევარზე მეტი ყალბი აღმოჩნდა. 1861 წ. მიმოქცევაში იყო დაახლოებით 7 ათასი სხვადასხვა ბანკნოტა. ცალკეულ შტატში საბანკო საქმე თავისებურად რეგულირდებოდა. სამოქალაქო ომის პირობებში, მოიპოვა რა პოლიტიკური ძალა, არსებობისათვის ბრძოლაში გაიმარჯვა სამრეწველო კაპიტალმა. 1863 წელს მიღებული იქნა უმნიშვნელოვანესი კანონი ნაციონალური საბანკო აქტი, რომელმაც ბოლო მოუღო საბანკო ანარქიას. 1865 წ. კანონით დადგინდა, რომ შტატების ბანკებს, ფულადი ემისიის წარმოების გამო უნდა გადაეხადათ 10%. ამის შედეგად მათ უარი თქვეს ემისიაზე, რამაც ერთიანი ამერიკული ვალუტის წარმოშობა გამოიწვია.

შემდგომ ათწლეულში საბანკო საქმეში საერთოდ ძალზედ გაიზარდა კონცენტრაციის ხარისხი და მომწიფდა აუცილებლობა საბანკო სტრუქტურის სწრაფად ცვლად სინამდვილესთან შესაგუებლად. განსაკუთრებით იგრძნობოდა ცენტრალური ბანკის უქონლობა, რომელსაც შეეძლო კომერციული ბანკების სისტემური რეფინანსირების უზრუნველყოფა და ფულადი მიმოქცევის რეგულირებაში მთავრობისადმი დახმარების აღმოჩენა მსხვილი ბურჟუაზიის ინტერესების სასარგებლოდ. აშშ საბანკო სისტემის კიდეც ერთი მნიშვნელობანი შემადგენელი ნაწილია – თორმეტი ფედერალური სარეზერვო ბანკი, რომლებიც წარმოადგენენ:

- ა) ცენტრალურ ბანკებს;
- ბ) კვაზისაზოგადოებრივ ბანკებს;

გ) ბანკების ბანკს

კრედიტი ლათინური სიტყვაა და პირდაპირი გაგებით სესხს, ვალს ნიშნავს, რომელიც გაიცემა ფულადი ან ნატურალური ფორმით დაბრუნების, ვადიანობის და ფასიანობის (სარგებლის, პროცენტის) პირობით. კრედიტი გამოხატავს ეკონომიკურ ურთიერთობას კრედიტორსა და მსესხებელს შორის. ფულთან ერთად კრედიტის წარმოშობა კაცობრიობის უდიდეს აღმოჩენათა რიცხვს მიეკუთვნება.

კრედიტმა თავისი ისტორიული განვითარების პერიოდში განვლო რამოდენიმე თანმიმდევრული ეტაპი, რომელთაგან თითოეული ხასიათდება რადიკალური გარდაქმნებით როგორც მათი გავრცელების შესრულების ფუნქციებით, ასევე უშუალო მონაწილეობით, ესენია:

1. პირველადი ნაბიჯი. ამ ეტაპის ძირითადი დამახასიათებელი იყო სასესხო კაპიტალის ბაზარზე სპეციალიზებული შუამავლების სრული არ არსებობა. საკრედიტო ურთიერთობები მყარდებოდა პირდაპირ თავისუფალი ფულადი სახსრების მფლობელსა და მსესხებელს შორის. კრედიტის დამახასიათებელი თავისებურებები იყო:

- სასესხო ურთიერთობების სრული დეცენტრალიზაცია, რომელიც განისაზღვრება მხოლოდ კრედიტორსა და მსესხებელს შორის პირდაპირი მოლაპარაკებებით;

- გავრცელების შეზღუდვით (კრედიტი გამოიყენებოდა ძირითადად მიმოქცევისა და ნაწილობრივ არასამრეწველო მოხმარების სფეროში, შემდგომი კაპიტალიზაციის გარეშე);

- სასესხო სახსრების გამოყენებისათვის საპროცენტო განაკვეთის (სარგებლის) ძალიან მაღალი ნორმა. ამ ეტაპის დასრულება დაკავშირებული იყო წარმოების კაპიტალისტური ხერხის შემოღებასთან, რამაც განაპირობა სამეწარმეო საჭიროებისათვის სასესხო საფინანსო რე-სურსების მოთხოვნის

მკვეთრი ზრდა (ანუ შემდგომი აუცილებელი კაპიტალიზაცია). მსესხებლების ინდივიდუალური კაპიტალი რეალურად არ იყო საკმარისი დაეკმაყოფილებინა აღნიშნული მოთხოვნები, რამაც ზოგიერთი მათგანი აიძულა თავის საქმიანობაში გამოეყენებინა სხვა მესაკუთრეებიდან მოზიდული ფულადი სახსრები (ანალოგიური ფუნქციების შესრულება დაიწყეს ეგრეთწოდებულმა გადამცვლელებმა, სხვა საფინანსო ურთიერთობების ტრადიციულმა

მონაწილეებმა, რომლების ადრე სპეციალიზდებოდნენ მხოლოდ ეროვნული ვალუტის გაცვლაში).

2. სტრუქტურული განვითარება. კრ ედიტის განვითარების აღნიშნული ეტაპი ხასიათდებოდა სასესხო კაპიტალის ბაზრის სპეციალიზებული შუამავლების გამოყენებით საკრედიტო საფინანსო ორგანიზაციების სახით. პირველი ბანკები, რომლებიც წარმოიქმნენ მსხვილი მსესხებლებისა და გადამცვლელი დაწესებულებების ბაზაზე, თვის თავზე აიღეს უმნიშვნელოვანესი ფუნქციები, რომელთა საქმიანობა მომავალში გახდება ტრადიციული უმრავლესი საკრედიტო ინსტიტუტისათვის:

- თავისუფალი საფინანსო რესურსების აკუმულირება მათი შემდგომი კაპიტალიზაციით და მსესხებლის საზღაურის გადახდის საფუძველზე გადაცემით;

- ზოგიერთი საგადასახადო საშუალებების ანგარიშსწორების მომსახურება ფიზიკური და იურიდიული პირებისათვის (მომავალში - სახელმწიფოსათვის);

- რიგი სოციალური საფინანსო ოპერაციების განხორციელება (მაგ. სავექსილო მიმართვისათვის, უძრავი ქონების განკარგვის მექანიზმების მომსახურება). სპეციალიზებული შუამავლების მომსახურებაზე გაზრდილმა მოთხოვნამ და სასესხო კაპიტალის ბაზარზე შესაბამისად მაღალმა მოცუბის ნორმამ განაპირობა საბანკო სისტემის მკვეთრი განვითარება სხვა სფეროებიდან მათთან კაპიტალის გადადინებით (ახლად შემნილი ორგანიზაციების დამფუძნებლად უკვე გამოდიოდნენ არა უბრალო გამსესხებლები, არამედ სამრეწველო და სავაჭრო კაპიტალისტები). სასესხო კაპიტალის ბაზარზე ურთიერთობებმა მიიღო მნიშვნელოვან ხარისხამდე ფორმირებული ხასიათი და ადგენენ: დაკრედიტების ტიპიურ პროცედურას, საშუალო რეგიონალურ და საშუალო ნაციონალურ სასესხო პროცენტის განაკვეთს, მხარეთა პასუხისმგებლობის მექანიზმს და ა.შ. მაგრამ მთლიანობაში, საკრედიტო ორგანიზაციების საქმიანობა

წარმართებოდა დეცენტრალიზებული წესით, რაც ობიექტურად ეწინააღმდეგებოდა სასესხო კაპიტალის ბაზრის განვითარებას.

3. თანამედროვე მდგომარეობა. ამ ეტაპის ძირითადი მახასიათებელია სახელმწიფოს მხრიდან ეკონომიკაში ცენტრალური (ეროვნული) ბანკის სახით საკრედიტო ურთიერთობათა რეგულირების ცენტრალიზაცია, პირველი სახელმწიფო საკრედიტო ინსტიტუტების შექმნამ, რომლებიც უფლებამოსილები არიან საკოორდინაციო და ნორმატიულ-მეთოდური უზრუნველყოფის მონოპოლიური უფლებით, საკრედიტო- ფულად ურთიერთობებში დასაბამი მისცა ფულის მიმოქცევის უნაღდო ანგარიშსწორების სრულფასოვანი სისტემის ფორმირებას, აგრეთვე კომერციული ბანკების მომსახურებისა და ოპერაციების მნიშვნელოვან გაფართოებას. შემდგომში ცენტრალური ბანკის საქმიანობა უპირველეს ყოვლისა ვითარდებოდა ფულად-საკრედიტო ბერკეტების გამოყენების მიმართულებით, რომელიც წარმოადგენს ერთ-ერთ ეფექტურ რეგულატორს ეკონომიკაში. თანამედროვე ეკონომიკურ ლიტერატურაში გავრცელებულია აზრი, რომ კრედიტის როლი და ადგილი განისაზღვრება, უპირველეს ყოვლისა მისი შესრულებული ფუნქციებით. კრედიტების თეორიაში, კრედიტის ფუნქციების რაოდენობისა და შემადგენლობის შესახებ შეხედულებათა ერთიანობა არ არის. კრედიტის ფუნქცია ახასიათებს იმ საქმიანობას, რომელსაც კრედიტორი და მსესხებელი ასრულებს საკრედიტო ურთიერთობების პროცესში. გავრცელებულია მოსაზრება, რომ კრედიტი შემდეგ ექვს ძირითად ფუნქციას ასრულებს:

- 1) გამანაწილებელი ფუნქცია;
- 2) მიმოქცევის დანახარჯების ეკონომიის ფუნქცია;
- 3) კაპიტალის კონცენტრაციის დაჩქარების ფუნქცია;
- 4) საქონელბრუნვის მომსახურების ფუნქცია;
- 5) სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარების ფუნქცია;
- 6) მიმოქცევის საკრედიტო იარაღების შექმნის ფუნქცია.

ისეთი მნიშვნელოვანი საინვესტიციო პარამეტრი, როგორც შემოსავალია, არ შეიძლება განვიხილოთ რისკის გაუთვალისწინებლად. ანუ მოსალოდნელი სიდიდისაგან ფაქტიური საინვესტიციო შემოსავლის სიდიდის გადახრის ალბათობის გაუთვალისწინებლად. რისკი-მოსალოდნელი სიდიდისაგან ფაქტიური ინვესტიციური შემოსავლის სიდიდის გადახრის ალბათობა; რაც უფრო ფართო და ცვალებადია შესაძლო შემოსავლების რყევათა შკალა, მით უფრო მაღალია რისკი და პირიქით.. საზოგადოდ, რაც უფრო მეტია ასეთ იცვლილებები და უფრო ფართოა კონკრეტულ ინვესტიციებთან დაკავშირებული შემოსავლის მოსალოდნელი სიდიდეების რყევათა სკალა, მით მეტია რისკი და პირიქით. იმის გასარკვევად, თუ რამდენად რიკსიანია ინვესტორი, შეიძლება ვისარგებლოთ

ფარლის ტესტით, რომელიც ქვემოთაა მოყვანილი ჩანართში `გამჭრიახ ინვესტორს`.

სამეწარმეო საქმიანობაში გამოყოფენ სამი სახის რისკს:

1. სამეწარმეო, 2. კომერციული, 3. ფინანსური.

ყოველი მეწარმე რისკს განსაზღვრავს როგორც გარკვეული დონის დანაკარგების ალბათობას და ადგენს მისთვის მისაღები რისკის ხარისხს. ამ მიმდებარეობით განასხვავებენ:

1. დასაშვები რისკი, რომელიც დაკავშირებულია მოგების მთლიანი დაკარგვის სასიშროებასთან.

2. კრიტიკული რისკი_(შემოსავლ ების დანაკარგები, რომელთაც დანახხარჯები უნდა აანზაღაურონ).

3. კატასტროფული რისკი_რომელიც შეიძლება მოჰყვეს ინვესტიციების, საწარმოს ქონების დაკარგვა-გაკოტრება.

პრაქტიკაში ცნობილია რისკის ხარისხის შემცირების ისეთი მეთოდები, როგორცაა: `აცილება`, `შეკავება`, `გადაცემა`, `ხარისხის დაწევა`.

`აცილება` გულისხმობს რისკთან დაკავშირებულ ღონისძიებებზე (ინვესტიციებზე) უარის თქმას.

`შეკავება` დამოკიდებულია თვით ინვესტორის პასუხისმგებლობაზე. სხვანაირად, ჩადებს რა ინვესტორი საქმეში ვენჩერულ (რისკის) კაპიტალს, დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ თავისი ხასრებით შეძლებს დანაკარგების ანაზღაურებას.

`გადაცემა`-ნიშნავს ფინანსური რისკის გადატანას სხვაზე (მაგ: სადაზღვევო კომპანიაზე).

ხარისხის დაწევა გულისხმობს დანაკარგების მოცულობის და ალბათობის შემცირებას. ეს შეიძლება დაკავშირებული იყოს ისეთი ღონისძიებების გატარებასთან, როგორებიცაა:

-მდგრადობის შემოწმება.

-პროექტის პარამეტრებისა და ეკონომიკური ნორმატივების კორექტირება;

-გაურკვევლობის ფორმალიზებული აღწერა.

მდგრადობის შემოწმების მეთოდი ითვალისწინებს საინვესტიციო პროექტების რეალიზაციის ვარიანტების განხილვას მეტად არახელსაყრელ კრიტიკულ პირობებში.

პროექტის მდგრადობა გვიჩვენებს, თუ რამდენად ექვემდებარება ინვესტირება არახელსაყრელი პირობების გავლენას. იგი შეიძლება დახასიათდეს წარმოების მოცულობის ზღვრული დონით, პროდუქციის ფასებიტ და ე.წ. `უზარალობის` წერტილით. ეს უკანასკნელი გამსოახავს

გასაყიდი პროდუქციის იმ მინიმალურ მოცულობას, რომლის დროსაც რეალიზაციიდან ამონაგები დაფარავს მხოლოდ წარმოების დანახარჯებს.

ფინანსური რისკის ხარისხის შემცირებისათვის გამოიყენება სხვადასხვა საშუალებანი: დივერსიფიკაცია, დამატებითი ინფორმაციის მოპოვება, ლიმიტირება და დაზღვევა.

ინვესტირების პროცესის რისკის ფაქტორთა აღრიცხვის მეტად ზუსტ და ტექნიკური თავსაზრისით რთულ მეთოდს წარმოადგენს ფორმალიზებული აღწერის მეთოდი, რომელიც გულისხმობს შემდეგი ოპერაციების ჩატარებას:

-საინვესტიციო პროექტის რეალიზაციის ყველა შესაძლო პირობებისა და მათი შესაბამისი დანახარჯების შედეგებისა და ეფექტიანობის მაჩვენებლთა განსაზღვრას.

-რისკის ფაქტორებზე არსებული საწყისი ინფორმაციის გარდაქმნას ინფორმაცია-რეალიზაციის ცალკეული პირობებისა და ეფექტიანობის შესაბამისი მაჩვენებლების მოსალოდნელობაზე.

-პროექტის რეალიზაციის პირობების (რისკის) გათვალისწინებით ეკონომიკური მაჩვენებლების განსაზღვრას. აღნიშნული მეთოდის გამოყენებისას პროექტის ეფექტიანობის ძირითად მაჩვენებლად იღებენ მოსალოდნელ ინტეგრალურ ეფექტიანობას-წმინდა დისკონტირებულ შემოსავალს.

აღსანიშნავია, რომ რისკი იმანენტურად (შინაგანად) დამახასიათებელია როგორც ბიზნესის ყველა სახეობისათვის, ისე თითოეული ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმისათვის. ბიზნესის სახეობების მიხედვით განასხვავებენ საწარმოო, სავაჭრო, ფინანსურ-საკრედიტო და სადაზღვევო რისკს. საწარმოო რისკი დაკავშირებულია პროდუქციის წარმოებისა და რეალიზაციისას მოსალოდნელ დანაკარგებთან. სავაჭრო რისკისას მხედველობაშია მოსალოდნელი დანაკარგები, რომელიც შეიძლება განიცადოს ვაჭარმა (კომერსანტმა) საქონლის შესყიდვისა და რეალიზაციის პროცესში. საკრედიტო რისკი გულისხმობს გაცემული სესხისა და მასზე დარიცხული პროცენტის დაუბრუნებლობის საშიშროებას. ფინანსური რისკი მოსალოდნელ ფინანსურ დანაკარგებთანაა დაკავშირებული, რაც, როგორც წესი, აღმოცენდება მაშინ, როდესაც ფირმის აქტივებში მოზიდული საშუალებანი ზევრად სჭარბობენ საკუთარ კაპიტალს, რის გამოც ფირმა არალიკვიდური ანუ გადახდისუუნარო ხდება და კოტრდება. როგორც ითქვა ნებისმიერი სახით და ორგანიზაციულ-

სამართლებრივი ფორმით განხორციელებული ბიზნესი მეტ-ნაკლებად არის დაკავშირებული მოსალოდნელი ზარალის ალბათობასთან, ანუ რისკთან. ამ მხრივ ყველაზე რთულია საწარმოო ბიზნესი. ამიტომაცაა, რომ ეკონომიკურად აქტიური ადამიანები, რომელთაც სურთ, წამოწყებულ საქმეს სწრაფად «მოხადონ ნაღები», ინვესტიციებს უპირატესად სავაჭრო, სადაზღვევო და საბანკო-საფინანსო ბიზნესში აბანდებენ. დღევანდელ საქართველოში ბიზნესის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თავისებურება სწორედ შეუმჩნეველი საწარმოო და აშკარად გამოკვეთილი საბანკო-სავაჭრო ბიზნესაქტიურობაა, ე. ი. საქართველოში ადგილი აქვს არა ფულით საქმის კეთებას, ანუ საქონელმწარმოებელთა სიმრავლეს და მათ შორის კონკურენციას, არამედ ფულით ფულის კეთებას.

რისკის მატრიცა

		ზეგავლენა				
		მალიან დაბალი	დაბალი	საშუალო	აღალი	მალიან მაღალი
ალბათობა	მალიან მაღალი	V H/VL (7)	V H/L (13)	M H/M (17)	H H/H (23)	V H/VH (25)
	მაღალი	H /VL (6)	H H/L (9)	M H/M (15)	H /H (22)	H /VH (24)
	საშუალო	M /V (4)	M /L (8)	M /M (14)	H /H (19)	M /VH (21)
	დაბალი	L VL (2)	L L (5)	M /M (11)	H /H (16)	L /VH (20)
	მალიან დაბალი	V L/VL (1)	V L/L (3)	M L/M (10)	H L/H (12)	V L/VH (18)

ზეგავლენა და ალბათობა

განსაზღვრეთ რისკის ალბათობა შემდეგი კრიტერიუმებით

(VL) ძალიან დაბალი = თითქმის შეუძლებელი

(L) დაბალი = გარკვეულწილად შეუძლებელი

(M) საშუალო = შანსი 50X50-ზეა

(H) მაღალი = დიდია მოხდენის ალბათობა

(VH) ძალიან მაღალი = თითქმის გარდაუვალია

განსაზღვრეთ რისკის ზეგავლენა შემდეგი კრიტერიუმებით

(VL) ძალიან დაბალი = უმნიშვნელო შედეგები

(L) დაბალი = ზომიერად ასატანი შედეგები

(M) საშუალო = მნიშვნელოვანი ზეგავლენა

(H) მაღალი = ძალზედ მნიშვნელოვანი ზეგავლენა

(VH) ძალიან მაღალი = დამანგრეველი შედეგი

რისკის ფერები

შავი – ძალიან მძიმე, ყველაზე მეტი პრობლემები ამ ფერის რისკს მოჰყვება. დამანგრეველი გავლენა ფირმის რეპუტაციაზე. აუცილებელია დაუყოვნებლივ იქნას მიღებული შესაბამისი ზომები.

წითელი – მძიმეა, ამ რისკის დადგომა შემაშფოთებელია. რისკის მატერიალიზაციის შედეგები მძიმე იქნება, მაგრამ არა დამანგრეველი. საჭიროებს გადაუდებელ რეაგირებასა და დამატებითი სამოქმედო გეგმის შემუშავებას.

ყვითელი – მნიშვნელოვანია, ამ რისკის ტარება არასასიამოვნოა. რისკის მატერიალიზაციის შედეგები არ არის მძიმე და მათი მართვა შეიძლება შესაბამისი სათადარიგო გეგმით. შეიმუშავეთ სამოქმედო გეგმა და მოახდინეთ რისკის სტატუსის რეგულარული მონიტორინგი.

ვარდი – მართვადი, ამ რისკის ტარება ასატანია. ამ რისკის ტარება უმნიშვნელოა ბიზნეს პროცესებისათვის. პერიოდულად უნდა მოხდეს რისკის სტატუსის განხილვა.

დასკვნა

1. ჩვენი ქვეყნისათვის ინვესტიციების ზრდას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური რეფორმების დროს. მართლაც, ეკონომიკური ზრდა წარმოდგენილია წარმოების აღმავლობის გარეშე, რასაც თავის მხრივ მნიშვნელოვანი ფინანსური სახსრები ესაჭიროება. აქტუალურია ინვესტიციური გარემოს შექმნა, როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოელი ინვესტორებისათვის.

ინვესტიციები_ეს არის ფულადი სახსრების დაბანდება ქვეყნის შიგნით და მის გარეთ მოქმედი საწარმოს მოდერნიზაციის, ახალი საწარმოს შექმნის, უახლესი ტექნიკისა და ტექნოლოგიის ათვისების, წარმოების მოცულობის ზრდისა და მოგების მიღების მიზნით.’

საინვესტიციო საქმიანობის მონაწილეებად ითვლებიან, ფიზიკური და ასევე იურიდიული პირები, მათ შორის უცხოელი, აგრეთვე საერთაშორისო ორგანიზაციები ე.ი. საინვესტიციო საქმიანობის მონაწილე-სუბიექტებად შეიძლება გამოვიდნენ ინვესტორები, დამკვეთები, მენარდეები.

2. ინვესტიციების განხორციელებისას ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ფაქტორს წარმოადგენს პროექტისა და ბიზნეს-გეგმის ზუსტი განსაზღვრა.

პროექტი-ეს არის ჩანაფიქრი, მოსაზრება რაიმე ღონისძიების, მისი აღწერა და მისი გეგმის რეალიზაცია. საინვესტიციო პროექტის მომზადება: გრძელი, დროგამოშვებითი, და ძვირადღირებული პროცესია, შემდგარი რიგი ეტაპებისა და სტადიებისაგან.

ძებნა და არჩევა იდეის, რომელშიც ღირს ფულის ჩადება პირველ რიგში აუცილებელია განისაზღვროს ჩარჩოები, რომლის პირობებშიც უნდა მოხდეს მიება, ხოლო შემდეგ მოხდება მისი შედარება ფირმის სტრატეგიასთან.

ბიზნეს-გეგმა-ეს არის დოკუმენტი, რომელიც აგვიღწერს ყველა პრობლემას, რომელსაც შეიძლება ისინი წააწყდნენ და საზღვრავს შესძლებლობებს ამ პრობლემის გადაწყვეტას.

ბიზნეს-გეგმას აუცილებელია ჰქონდეს სრულყოფილი სტრუქტურა, ცნობარი „ენილო“. ამ სტრუქტურას ჰყოფენ შემდეგ ნაწილებად:

–მოცულობა და სტრუქტურა პროდუქციის წარმოების. მთავარი მისთვის ითვლება შეფასება ბაზრის პოტენციალის და მწარმოებლური შესაძლებლობების. მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად აუცილებელი პროდუქციის წარმოების ზრდა.

–ასორტიმენტი და ხარისხი რესურსების, რომელშიც იქნება გამოყენებული წარმოების ორგანიზაციის დროს.

–სასურველი და შესაძლებელი, საწარმო ობიექტების შეერთების შესაძლებლობა.

–ტექნიკური საშუალებები წარმოების ორგანიზაციისათვის. სხვადასხვა ხასიათის ტექნოლოგიები და მოწყობილობები, რომელიც საჭიროა მისი რეალიზაციისათვის.

–ზომები და სტრუქტურა, ზედნადები დანახარჯების, რომელიც საჭიროა წარმოების პროცესში, სავაჭრო და მართვაში მომუშავე პერსონალისათვის.

–საწარმოს მოღვაწეობის სამუშაოს ორგანიზაციაში და მართვაში დასაქმებული პერსონალის შრომის ანაზღაურება.

–ორგანიზაციულ-სამართლებრივი უზრუნველყოფა პროექტის რეალიზაციის, იურიდიულ-სამართლებრივი ფორმა ახლად შექმნილი ობიექტი.

–ფინანსური უზრუნველყოფა პროექტის, საჭირო ინვესტიციის რაოდენობის აუცილებელი მაჩვენებლები, შესაძლებელი საწარმო დანახარჯები, ასევე შესაძლებლობა საინვესტიციო რესურსის მიღების და მათი გამოყენებით მიღწეული მოგება.

3. ჩვენს მიერ განხილული სააქციო საზოგადოება „ლომისი“, მართლაც წარამტებულად ახორციელებს ინვესტირების პოლიტიკას, რაც კიდევაც აისახება ფირმის ეკონომიკურ მდგომარეობაში_პროდუქციის რეალიზაციის მოცულობაზე.

სააქციო საზოგადოება „ლომისი“ ინვესტირებას ახორციელებს სამი მიმართულებით, რაც მართლაც აქტუალურია ფირმის კონკურენტუნარიანობისათვის:

1. წარმოების მოცულობა;
2. ხარისხი;
3. სეზონურობის ეფექტის ნეიტრალიზაცია.

თანამედროვე პირობებში ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკური რეფორმების გარკვეული წრამატების მიუხედავად, ეკონომიკაში შექმნილ იმდგომარეობა კვლავა მძიმეა, რასაც მოწმობს საქართველოში განხორციელებული ინვესტიციების მაჩვენებლების ლაბირინთული ცვალებადობათა წლების მიხედვით.

თანამედროვე ეტაპზე ძალზე დიდი მნიშვნელობას იძენს ინვესტიციების ეფექტიანობის განსაზღვრის მეთოდები. გამოიყენებენ კომერციულ (ფინანსურ), საბიუჯეტო და ეკონომიკურ ეფექტიანობას. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ საბაზრო ეკონომიკის პირობებში არარსებობს ინვესტიციების ეფექტიანობის შეფასების ერთიანი მეთოდოლოგია და ყოველი ფირმა სარგებლობს საკუთარი მეთოდიკით

(„ეფექტიანობის შინაგანი ფორმა“). ამჟამად ფართოდაა გავრცელებული ინვესტირების ეფექტიანობის განსაზღვრის მეთოდები, რომლებიც დაფუძნებულია დისკონტირების კოეფიციენტის გამოყენებაზე.

ამჟამად, ინვესტირებისა და დაფინანსების წესის შესახებ მსოფლიოში მიღებულ სტანდარტებს წარმოადგენს „ენილო“-ს შემუშავებული და პირველად 1978 წელს გამოქვეყნებული ინვესტიციების ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთების კონცეფცია.

4. საქართველოში უცხოური კაპიტალის მოზიდვა და გამოყენება საბაზრო ურთიერთობების დამკვიდრებისა და განვითარების, ეკონომიკური აღმავლობის უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია.

საერთაშორისო საინვესტიციო პროექტების მართვა საქართველოში სჭირდება სახელმწიფოს აქტიური კონტროლი და მხარდაჭერა. საერთაშორისო საფინანსო-საკრედიტო ორგანიზაციების რეკომენდაციით, საინვესტიციო პროექტების მართვის სისტემას უნდა ხელმძღვანელობდეს ჯგუფი, რომელიც დებულობს ყველა საჭირო ინფორმაციას პროექტის მიმდინარეობის შესახებ და განსაზღვრავს პროექტის მართვის სამთავრობო პოლიტიკას. ასეთი საკოორდინაციო კომიტეტის ბუნებრივი ადგილსამყოფელია: ფინანსთა სამინისტრო, ვინაიდან აღნიშნული კრედიტები სახელმწიფო ბიუჯეტს აწვება ვალად და შემდგომ მათ მომსახურებასაც ფინანსთან სამინისტრო ახორციელებს. უმრავლეს შემთხვევაში სწორედ იქ არის ის დეპარტამენტები, რომლებიც უშუალოდ განსაზღვრავენ ქვეყნის საინვესტიციო პოლიტიკას საერთაშორისო ორგანიზაციებთან მიმართებაში და კოორდინაციას უწევენ პროექტების მიმდინარეობას.

5. სამეწარმეო საქმიანობაში გამოყოფენ სამი სახის რისკს: 1. სამეწარმეო, 2. კომერციული, 3. ფინანსური.

ყოველი მეწარმე რისკს განსაზღვრავს როგორც გარკვეული დონის დანაკარგების ალბათობას და ადგენს მისთვის მისაღები რისკის ხარისხს. ამ მიმართულებით განასხვავებენ:

1. დასაშვები რისკი, რომელიც დაკავშირებულია მოგების მთლიანი დაკარგვის საშიშროებასთან.

2. კრიტიკული რისკი (შემოსავლების დანაკარგები, რომელთაც დანახარჯები უნდა ააწაფაურონ).

3. კატასტროფული რისკი—რომელიც შეიძლება მოჰყვეს ინვესტიციების, საწარმოს ქონების დაკარგვა-გაკოტრება.

პრაქტიკაში ცნობილია რისკის ხარისხის შემცირების ისეთი მეთოდები, როგორცაა: „აცილება“, „შეკავება“, „გადაცემა“, „ხარისხის დაწვევა“.

„აცილება“ გულისხმობს რისკთან დაკავშირებულ ღონისძიებებზე (ინვესტიციებზე) უარის თქმას.

„შეკავება“ დამოკიდებულია თვით ინვესტორის პასუხისმგებლობაზე. სხვანაირად, ჩადებს რა ინვესტორი საქმეში ვენჩერულ (რისკის) კაპიტალს, დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ თავისი სახსრებით შეძლებს დანაკარგების ანაზღაურებას.

„გადაცემა“-ნიშნავს ფინანსური რისკის გადატანას სხვაზე (მაგ: სადაზღვევო კომპანიაზე).

ხარისხის დაწევა გულისხმობს დანაკარგების მოცულობის და ალბათობის შემცირებას. ეს შეიძლება დაკავშირებული იყოს ისეთი ღონისძიებების გატარებასთან, როგორებიცაა:

-მდგრადობის შემოწმება.

-პროექტის პარამეტრებისა და ეკონომიკური ნორმატივების კორექტირება;

-გაურკვეველობის ფორმალიზებული აღწერა.

მდგრადობის შემოწმების მეთოდი ითვალისწინებს საინვესტიციო პროექტების რეალიზაციის ვარიანტების განხილვას მეტად არახელსაყრელ კრიტიკულ პირობებში.

6. წარმოების მაღალეფექტურობა და კონკურენტურობა ბაზარზე დამოკიდებულია გადაწყვეტილების სწორ მიღებაზე. ამ მხრივ გადაწყვეტილებები შეიძლება დავეყთ სამ ნაწილად

-არჩევა და განხორციელება ინვესტიციების, მათი ანალიზი და მართვა.

-მოგების განხორციელება საწარმოო საქმიანობაში რესურსების ეფექტური გამოყენების გზით

-ფინანსური საქმიანობა, რომელიც დაკავშირებულია მოსალოდნელ სარგებლის რისკთან, რომელიც წარმოიქმნება გამოყენებული ურთიერთშემცვლელი რესურსებით.

განხორციელება წარმატებული ფინანსური გადაწყვეტილებების დამოკიდებულია მის ალტერნატივებზე. მთავარი მოქმედი ძალა პროცესში არის ღირებულების შექმნა, რომ მივაღწიოთ გამარჯვებას გრძელვადიან პერიოდში საჭიროა ზუსტი და თანმიმდევრული მართვა ამ ალტერნატივების.

დისერტაციის თემაზე შესრულებულ ნაშრომთა სია:

1. ი. გეგეშიძე. საინვესტიციო საშუალებების ძეგლის ორგანიზაცია. საერთაშორისო სამეცნიერო-ტექნიკური კონფერენციის შრომები. თბილისი 2010. გვ. 246-249.
2. ი. გეგეშიძე. გლობალური კრიზისი და ეკონომიკური რეფორმების შედეგები საბანკო სფეროში. ჟურნალი „ეკონომისტი“. №3-4. 2012წ. გვ 6-11.
3. ი. გეგეშიძე. საქართველო და ეკონომიკური კრიზისი. ჟურნალი „ეკონომისტი“. №3-4. 2012წ. გვ 41-47.
4. ი. გეგეშიძე. ინვესტირება და უმუშევრობა საქართველოში. ჟურნალი „სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობა“. №2 (24). 2012წ. 5. ი. გეგეშიძე. ინვესტიციების მოძიება და საინვესტიციო პროექტის მომზადება. ჟურნალი „სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობა“. №2 (24). 2012წ.

Abstract

The author of the dissertation topic Irakli Gegeshidze "commercial bank lending and investing business." The work consists of 142 s, and doctoral degree dissertation submitted to the execution of instructions include: title page, signature page, copyright page, resume, two languages (Georgian - English), contents (index), the list of tables. The main text consists of an introduction, three chapters, conclusion and references from the list.

Entrepreneurship development to create favorable conditions, improvement of investment climate, attract local and foreign investors in order to allow any problem to enhance the activity of manufacturing and service sector, the banking sector's active participation in investment projects, entrepreneurial businesses in the emerging problems and risk - factors minimization, simplified lending system, raising blanket trust sector and the industrial sectors, as Georgia's transition to a market economy today. By this time of great practical importance to all forms of business activity for the creation of equal conditions. It should be legal - normative and practical activities.

Currently, the most important task is to create favorable conditions for entrepreneurship development. It is necessary to improve the investment climate in our country, without any risk to local and foreign investors to expand production and service activities in the field.

90 - Ian from the beginning of the scale of investment in Georgia has dramatically decreased. Limited financial resources of the country has failed to implement a solid investment in priority sectors of the economy. Vianai evolved from the same period, Georgia's banking system and the local entrepreneurs have had the opportunity of a credit service that enterprises invest implement. The achievement of this period can be considered an investment in a significant increase in the volume of foreign investments. The active involvement of the international economic urtietobeb followed in our investment in foreign countries to activate the market. If the first foreign firms to invest in the fields, and the strategic importance of only still investing, is currently invested in the national economy is solid, even iset branches of, food industry. involvement of the world and regional scale projects have increased the interest of foreigners in our country's investment projects.

Today is one of the banking system - one of the strongest institution in the development of Georgian economy and their role in the growth of entrepreneurial businesses in direct proportion to the Georgian economy and its impact on development.

thesis research was aimed at commercial bank lending to the business arising in porblemebis solution, namely, high interest rates high - quality targeted investment project, the existing risk management principles are based on properly developed business - plan is developed to obtain credit low interest rate. Because of the market ekonomiksi So far, the fact is not established the investor's powerful layer, which affect the scale of the investment policy production in Georgia and

therefore the local commercial bank should be able investment Project lending, it must create special conditions for the legislative level dramatically to gaitseros Duties of the Parties and the other was included in the issues. It is important for both local and foreign investorebta investorebta for. It is very important for attracting foreign investment, domestic and foreign capital merger and the effective deployment of their organization, which will greatly contribute to a balance of economic relations in Georgia, revival and development of industries, improvement social conditions and economic growth. Against this background, foreign investment, deployment and efficient use of bank credit easing, and low-interest loans with long-term scientific and practical activities to develop, more urgent and great economic importance.

As well as to develop theoretical and methodological principles, risk management system, further preventive measures, and their practice of creating the manual facilities.

`Activity Promotion and Guarantees on November 12, 1996 tslsi law is considered to be investment in all types of property and intellectual valuables or rights invested and used for the purpose of profit-making commercial activities in implementation.